

ԹԵՂԵԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻՑ

Համառուսական հրդէհական ցուցահանդէսը Պետերբուրգում, Ռուսաց երկաթուղիների նոր տարիքը, Միջազգային երկաթուղային համաժողով Պետերբուրգում, Ռ. Ֆիրխով Պետերբուրգում և նրա ճառերը, Բաղաքային ինքնավարութեան օրէնքի մէջ փոփոխութիւններ, Նոր դրքեր ոսերէն լեզուով:

Մալիս 23-ին Պետերբուրգում բացւած համառուսական հրդէհական (ПОЖАРНАЯ) ցուցահանդէսը մի տեսակ նորութիւն էր Ռուսաստանի համար, ցուցահանդէսը գլուխ է եկել շնորհիւ Կալսերական Ռուս Տնտեսական Ընկերութեան և նախաձեռնութիւնը պատկանում է կոմս Ա. Դ. Լուվին:

Օտարեկրացիք անձագանք էին տւել այդ ցուցահանդիսին չը նալած որ իրանք մասնակից չէին մրցանակաբաշխութեան (hors concours, БЕЖ КОНКУРСА):

Ներքին գործերի մինիստրութիւնից լալտնած տեղեկութիւններից երևաց, որ Ռուսաստանում հրդէհի դէպքեր եղել են 1860—տասը հազարից քիչ ասելի և որ 1889 թ. այդ թիւը հասել էր 53.000 դէպքի:

Հրդէհների դէպքերի այս թիւից 91,6% ընկնում է գաւառների վրա և միմիայն 8,4% (այսինքն 4.352 դէպք) քաղաքներին է հասնում:

Միջին հաշուով տարեկան շինարարական նախագիծերի համար ընդունւում է մօտ 79 միլ. ռուբլի:

*
* *

Մալիս ամսից սկսած Ռուսաստանի երկաթուղիների գնացքը արագացած է շնորհիւ ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութեան կարգադրութիւններին: Այժմ պատասխի դնացքը անում է մի ժամում մօտ 30 վերստ, փոստակնը 36 վերստ, իսկ արագը—46 վերստ:

Յուլիսի 15-ից սկսած Նաև Անդրկովկասում հրատարակւեց ցուցակը

1) Маршрутъ—գնալի ճանապարհ, ճանապարհի ուղղութիւնը:

Նրջագրուող մարշրուտները ¹⁾ թւով 113՝ սովորական գներին 40% է քա-
նացրած:

Նրջագրուող մարշրուտները նորութիւններ են Ռուսաստանի համար:
Նրջագրուող մարշրուտի տոմսակը ունի 45 օրին 90 օր տեղութեան արժէք:
Թիֆլիսից Ռուսաստան գնալու և Թիֆլիս վերադառնալու համար
կարելի է ընտրել 113 մարշրուտներինց ամենապարմարը՝ նալած թէ ով ինչ
քաղաքներ է կամենում այցելել:

Թէ ալս և թէ ընտաղալ նորամտծութիւնները արւած են ալ. Պերլի
գեկուցման համեմատ—որին լանձնւած էր ուսումնասիրել ալս կարելու
լինդիրը մանաւանդ Ռուսաստանի համար, ուր տարածութիւնները միան-
գաւալն առւելի են: Համեմատութիւններ անելով եւրոպական երկաթու-
ղիների հետ, ալ. Պերլը իւր գեկուցման մէջ գրի էր առել ալն իրողու-
թիւնը՝ որ ուսուական երկաթուղիների վերցրած վճարը, թէ պասաժիր-
ների համար և թէ ապրանքի համար շատ աւելի բարձր է քան եւրոպայի
երկաթուղիները:

Պասաժիրների գնացքում վերցնւում է 1 կիլոմետր տարածութեան
համար ոսկի կոպէկ

	I կարքում	II կարքում	III կարքում
Ռուսաստանում	3,52	2,73	1,34
Աւստրիայում ¹⁾	1,86	1,24	0,62
Դաննմարկայում. . . .		1,86	1,16
Գերմանիայում		1,86	1,24

Երկրորդ կարքի գները համեմատաբար երրորդի հետ—շատ են բարձր,
իսկ եթէ ի նկատի առնենք որ II կարքի տոմսակներից պետական տուրք
է վերցնւում 25% գնի արժէքին, իսկ III կարքից միմիայն 15%—հաս-
կանալի կը լինի թէ ինչու ճանապարհորդների մեծամասնութիւնը անց-
նում է II կարքից երրորդը: Վիճակագրական թւերը դալիս են հաստա-
տելու ալս կարծիքը:

1890 թ. ճանապարհորդները բաժանւում էին ալս կարգով. 100
մարդու ընկնում էր III կարքում 88,7, II-ում 7,2 և I-ում 1,4:

Համեմատութեան համար դնենք ալստեղ 1883 թւականի աղիւսակը,
որից կերեալ որ անհամեմատ թանգութիւնը ստիպել է I և II կարքի
ճանապարհորդներին ալդ կառքերից անցնել III կարքը: 1883 թ. ալսպէս
էին բաժանւում ճանապարհորդները. 100 մարդու վերալ՝ III-ում—86,1,
II-ում—9 և I-ում—2. ասել է թէ 8 տարւալ ընթացքում I կարքի պա-
սաժիրները պակասել են 30%, II կարքինը 25%, Պետական տուրքը

¹⁾ Ընթերցողը կը նկատի, որ Աւստրիայի պետական երկաթուղիների
I, II, III կարքերի գները վերաբերում են իրար իրար 3: 2: 1:

երկաթուղիների տոմսակներից օրէնքի ուժ է ստացել 1881 թականից:

Այլի առաջ ունենալով հունգարական սխտեմի ալն գոտիաւոր տարիֆը (ПОЯСНЫЯ ТАРИФЫ) բարեկալի աղիւնքները՝ պ. Պերլի սռաջարկութեամբ ալն սխտեմը գործադրելու է նաև Ռուսաստանում Ալն սխտեմը հետեւեալն է. վերստի գինը պակասացնում է ալնքան շատ որքան որ մեծացնում է անցնող տարածութիւնը. և ալս սկզբունքի համեմատ կարճ տարածութիւնների ամեն մի վերստը աւելի թանկ է վճարելու քան երկար տարածութեան ամեն մի վերստը: 600 վերստի համար պ. Պերլը նախագծել է ամեն մի վերստի համար՝

I կարգում վերցնել 2,20, երկրորդում 1,55 և երրորդում—0,95, Արալիսով եղած գները պակասեցնում է I կարգի համար 26%, II կարգում 31% և III կարգում 22%:

Եթէ ալտեղ դնելու լինենք նաև մի քանի ուրիշ թւեր եւրոպական երկաթուղիների վերաբերեալ աւելի ևս պարզ կը լինի աղաղակող անհրաժեշտութիւնը պակասեցնելու Ռուսաստանի երկաթուղակին վճարները պատասխարկան տոմսակների համար:

Միջազգային վիճակագրական մոդուլի հաշիւներից երևում է որ անգլիացի միջին եկամուտը հասնում է տարեկան մօտ 300 ուրլու, ֆրանսիացուհը մօտ 220 ու., գերմանացուհը 180 ու.: Ինչ ասել կուզի որ ուսինը շատ և շատ պակաս պէտք է հաշւել, մինչդեռ հին երկաթուղակին տոմսակների գների համաձայն նա շատ աւելի էր պարտաւորած վճարելու իւր անձի՝ տեղից տեղ փոխադրութեան համար:

Վիճակագրական թւերը՝ պերճօրէն ապացուցանում են ալս կէտը, 1883 թւին մի գերմանացի միջին թւով արած էր երկաթուղով 30 կիլոմետր, ֆրանսիացին 34, աւստրիացին 47, իտալացին 48 և ուրաք 107, Ասել է թէ Ռուսաստանի ճանապարհորդը տոկոսած լինելով աւելի երկար տարածութիւններ անելու, նաև ստիպւած էր կրկնակի վճարել ամեն մի վերստին:

Եթէ անցնելու լինենք պատասխիրների թւին՝ կը տեսնենք որ Ռուսաստանի ճանապարհորդների քանակութիւնը մի ծաղրալի թիւ է ներկայացնում համեմատութեամբ Եւրոպայի պատասխիրների թւի հետ: 1883 թւին անգլիական երկաթուղիները տեղափոխել են, 734 միլիոն պատասխիր, գերմանականները 233 միլիոն, զուտ աւստրիականները 47 միլ., ֆրանսիականները 205 միլ., բելգիականները 53 միլ., իտալականները 34 միլ., իսկ ռուսականները միմիայն 38 միլիոն: Բնակիչների թւի համեմատ մի բնակչի հասնում է:

Անգլիական	21	պատասխիր
Գերմանական	5,3	"
Ֆրանսիական	5,4	"

Բեղիկալում	8,7	»
Աւարիկալում	2,2	»
Իտալիկալում	1,2	»
Ռուսաստանում	0,4	»

Ուրիշ խօսքերով ամեն մի անդլիացի տարէնը ճանապարհորդում է 21 անգամ, իսկ ռուս հպատակը հինգ տարում ճանապարհորդում է երկու անգամ Գալով Անդրկովկասին՝ պէտք է չեկատած որ III կարգի դները աւելի ևս աղաղակող են, ան է վերստը 2,17 կոպէկ. անպէս որ երբորդ կառքով Բաքւից Բաթում գնալը կ'ըկնակի թանգ է քան ան կառքով անցնել Ֆրանսիայի մի ծաւրից դէպի միւսը:

*
* *

Օդոստոս ամսին տեղի ունեցաւ Պետերբուրգում Միջազգային երկաթուղային համաժողով—որը ունեցաւ մի քանի նիստեր մասնակցութեամբ զանազան եւրոպական պետութիւնների կողմից ուղարկած պատգամաւորներին, ի թիւս ալ զեկուցումների ուղարկութեան արժանի է վիշտակելու շէլցարական պատգամաւորի, պ. Գալսերի զեկուցումը, որով նա պաշտպանում է պատմիւր դնացքների սակագին պակսացնելը ու վերադարձի տոմսերի գործածութեան մէջ մտցնելը 1888 թ. ալգպիսի վերադարձի (գնալ ու գալ) տոմսերից օգտել են Շւեյցարիայում ճանապարհորդների ընդհանուր գումարից 70⁰/₀ (մօտ 19¹/₃ միլ. ճանապարհորդներից 13¹/₂ միլ.): Ապա նա պաշտպանում էր Հունգարիայում՝ Բարոշի նախաձեռնութեամբ մտցրած գոտիւտը սխտեմը—մի սխտեմ, որը մեծ օգուտներ տւեց երկաթուղիներին և մեծ չարմարութիւններ հասարակութեանը:

Ռուսաց պատգամաւոր պ. Պերլը—խօսեց ալ սխտեմի անլարմարութեան դէմ Ռուսաստանում ընդունելու համար բաց պաշտպանեց նոյն սխտեմի սկզբունքը—որով զիցուք, կրկնակի հեռաւորութիւնը, կրկնակի սակագնից պակաս է գնահատուում և դնալու տարածութեան շատ աւելի լինելը շատ աւելի արժան է գնահատուում քան փոքրիկ տարածութիւնները:

Մի ուրիշ կարևոր խնդիր որ համաժողովի ուղարկութիւնն էր գրական, էր երկաթուղային ծառայողների ապահովացնելու խնդիրը, Համաժողովը բարուական պարտաւորութիւն համարեց երկաթուղիների կողմից—ապահովել իրանց ծառայողներին:

*
* *

Մոսկւայի միջազգային մարդաբանական համաժողովի զբաղմունքները աւարտումից ¹⁾ գիտնական պրոֆեսոր Ռուդոլֆ Ֆիրխովը մեկնեց դէպի Պետերբուրգ ուր ի պատիւ Նրա տեղի ունեցած զանազան խնջուքներ և հացկերութեան թէ բժիշկների կողմից և թէ քաղաքի կողմից, Այս վերջինիս տւած նախաճաշիկին—որ տեղի ունեցաւ քաղաքային գործիչներից մինի—Ռատովով—Ռաժսկի ամարանոցում—Ռուդոլֆ Ֆիրխովը պատասխանելով իւր կենաց բաժակին—ասաց որ ամենից շատ իրան ախորժեղի են քաղաքի կողմից իրան արած ընդունելութիւնները և բարեմաղթութիւնները:

Ես ինքս, ասաց նա ի թիւս ալլոց, ծառայել և ծառայում եմ Բերլին քաղաքի ինքնավարութեան գործին և այդ ծառայութիւնը համայնքին—ամենաախորժեղին է բոլոր ծառայութիւններից. «Այդտեղ մարդս նման է պետական ծառայողի, չի ընկնում դէս ու դէն ու ոչ էլ քաղաքական զանազան կուսակցութիւնների ազդեցութեան ենթարկւում:

Ներկալ եղած շատ պրոֆեսորների կենացները խմն լուց ցնտոլ պրոֆ. Ֆիրխովը նկատեց ա՛յն որ ալտարաւ Ռուսաստան գալով—նա կամեցաւ իւր շնորհակալութիւնը լայտնել ա՛յն բարեմաղթութիւնների փոխարէն որ իւր անցեալ տարւալ չորելեանի առիթով նա ստացել էր ռուս բժիշկների կողմից:

Ի պատիւ Ռ. Ֆիրխովի տւած ճաշերի—աչքի է ընկնում վերջին հաւաքական ճաշը օդոստոս 17—նախազանութեամբ լուսաւորութեան միջնիստը կոմս Ի. Դ. Դեկլանովի ներկայութեամբ պալատական բժիշկ Էրլշ, Կուլչիկ, Սուբբոտին, Ռատովսկուսի, Բոտկինի, Ռեմմերտի, բժշկական Զինուորական Ակադեմիայի պրոֆ. Խվանովսկին—աւագադոցն Ֆիրխովի աշակերտներից և ալն... Կենացների ժամանակ արտասանած ճառերում մածանուն գիտնական հիւրը ասաց ի թիւս ալլոց. «Գործունէութեան օկզքի օրերից—ես մօտ եմ բժիշկներին: Նրանք մօտ են սրտիս և թանգ—ինչ ազդութեան էլ որ պատկանէին: Ինձ մօտ ուսել են շատ ուսնի, բայց իմ գիտական հետազօտութիւններս համար—ամենաընդարձակ հիւրասիրութիւն և հիւսիսի ահագին քանակութիւն գտել են և գտնում են Ռուսաստանում նաև գերմանացիք: Այս փոխադարձ փոխանակութիւնը ներկայումս ա՛յնքան արագ է կատարւում լանուն չաջողութեան և գիտութեան բարգաւաճման—որ գումար անելիս մարդ չի իմանում թէ ով ում աւելին պարտ մնաց: Ես ուրախ եմ այդ բանին: Ռուս երիտասարդութիւնը գալիս էր և գալիս է մեղ մօտ գիտութիւն որոնելու և մենք տալիս էինք մեր կարողութեան չափ: Մեզ բերում էին նոքա թարմ, կենդանի հողիներ, սրտալի ու անկեղծ ձգտումն ու հակումն դէպի գիտութիւն և այդ

¹⁾ Տես «Մուրճ»-ի սուր համարում «Մարդաբան. միջազգ. համաժողովը»:

Թարմութիւնը ու անկեղծութիւնը մեզ ևս թարմ էին դարձնում: Ես երջանիկ եմ որ կարողացաւ կենսաբանութիւնը (biologia) հաստատ հիմքերի վերա դնել, կենսաբանութիւնը — իբրև հիմք բժշկականութեան, և ես լանհոճա ուրախ եմ տեսնելով կանգուն շարքեր աշակերտներու:

Ամենից շատ ինձ ուրախացնում է նրանց մէջ նրանց սրտալի և մանաւանդ անկողնապահ վերաբերմունքը դէպի գիտութիւնը: Կենաց եմ առջարկում ռուս բժշկական գիտութեան ծաղկմանը, նրա ապացուցած և վկայած առաջադիմութեանը և ռուս ու գերմանական գիտութիւնների դաշինքին»:

Յարգելի պրոֆեսորը մի ուրիշ բաժակի առիթով իւր կարծիքները լալտենց երիտասարդութեան մասին:

«Նրիտասարդ սերունդը բարձր է պահում գիտութեան դրօշակը և մանաւանդ բժշկական գիտութեանը ու մասնաւորապէս — բժշկինը»:

Ճաշկերպը անցաւ շատ ուրախ, վերջում խմելով երգւեց ուսանողական «Gaudeamus»-ը: Երգեցողութեանը կառավարում էր Հանս Ֆիրխովը — որը նույնպէս պրոֆեսոր է:

Քաղաքային ինքնավարութեան մասին հրատարակեցին նոր օրէնքներ: Համեմատութեամբ հին հետ — նոր օրէնքը քչացնում է ձայնաւորների թիւը սահմանափակելով փողաւորների շրջանով խոչարացնում գուքի (хму-щественный) ցնդը ¹⁾, քաղաքագլխի, սրա օղնականի, ուսպրավի անդամների ծառայութիւնը համարում է տէրոճական: Ուստի սուքա ենթարկում են ներքին գործերի մինիստրութեան խորհրդի դատի վճիռներին, որոնք վաւերացրած պիտի լինին մինիստրի վճռով: Նոյն վիչեպ քաղաքային ծառայողները ենթարկում են նկատողութիւնների, լանդիմանութիւնների, կամ գրկում պաշտօններից քաղաքային գործերի տեսա-նով (присутствие по гор. жёлазъ), դռմալի ժողովներին բացակա ձայնաւորները ենթարկում են տուգանքի, ձայնաւորների երկրորդ անգամ չը ժողովելուց լետով դռմալի հերթական հարցերը թողնում են նահանգապետի հալեցողութեան և ընդ սմին սրան իրաւունք է տրւում կամ անձամբ հաստատելու աղ օրակարգերը, կամ ներքին գործերի մինիստրութեան հաստատութեանը լանձնելու և կամ քաղաքային գործերի տեսարին: Միննոն ժամանակ նահանգապետների իրաւունք է տրւում վերատուգողութեան ենթարկել ուպաւանները և սրանց ստորադրեալ օրդանները՝ արդելելով դռմալի ալնպխի վճիռների գործադրութիւնը, որոնք կամ

¹⁾ Пензъ — րոշ կարողութիւն կամ եկամուտի պալման:

տէրութեան օրէնքների հակառակ են վաւերացրել և կամ, ըստ նորանգապետի, ալդ վճիռները ընդդէմ են տէրունական ընդհանուր շահերին և պիտոյքներին և «սակներն կերպով» ընդդէմ են տեղական ազգաբնակչութեան շահերին:

Պարզ է որ ցանկութիւն է եղել «միացնել» տեղական իշխանութիւնները և նոյն իսկ կապել և մտցնել ղեմատոնների և քաղաքային գործադրող օրգանները ընդհանուր վարչութեան շրջանի հետ:

Զի կարելի չը համարձակել այս առիթով ռուս մամուլի մի մասի արտապատած մտքերի հետ:

Սա իրաւացի կերպով նկատում է, որ ալդ միացումը չի ստեղծում նոր օրէնքով, քանի որ ամրացրած է միմիայն կախումը բարձր շրջաններից, առանց զօրեղացնելու քաղաքային ինքնավարութեան ալն անմիջական միջոցները, որոնցով սոքա հնարաւորութիւն ունենալին անկախ կերպով ժողովելու իրանց տուրքերը:

Նոր ձևակերպած տուգանքները չիշցնում են դասատնային պատիժները և գրեթէ անխորդ են թէկուզ ալն պատճառով, որ բացակա եղած ձաշնաւորը կարող է մի անօգտակար ձաշնաւոր լինել հերթական խնդիրներում:

Անտեղի պէտք է համարել նաև նահանգապետների հսկողութիւնը հասարակութեան ձեռքով ընտրած անձնաւորութիւնների վրա — մեղը հասարակութեանը պիտի լինի՝ եթէ նա չիմացաւ չարմար և արժանաւոր մարդիկ ընտրել և վերջապէս տեղական հասարակութիւններին աւելի քաջ չափանի պիտի լինեն իրանց շահերը, քան դրսի մարդկանց, Վժար թէ արգելքը ձաշնաւորների թւի մէջ եղած լինի՝ որ մի քանի հասարակութիւնների քաղաքային գործերը ալն չաշող ընթացքը ստացած լինէին. փոխանակ առհասարակ քչացնելու նրանց թիւը՝ պէտք էր նոր ոլժեր մտցնել նրանց մէջ և ոչ թէ սահմանափակել դրամատիրական ներկայացուցիչներով: Իրաւ է, փողատերները՝ վաճառականները և կալածատէրերն են գլխաւորապէս քաղաքային տուրքերի մեծ մասի վճարողները, իսկ դա նշան և ապացոյց չէ որ և քաղաքային վիճակը սոցա կամքին և կամակամանութեան պիտի չանձնած լինի: Անհրաժեշտ էր քչացնել դրամական ցննդը չօգուտ կրթական ցննդի:

Նոր օրէնքի համաձայն ոչ քրիստոնեայ ձաշնաւորների թիւը չը պիտի լինի աւելի քան $\frac{1}{3}$ ձաշնաւորների ընդհանուր թւից: Եթէ այս կէտը ալն հանդամանքի դէմ է որ մի քանի ազգութիւններ (հրէաներ) մի չափանի քաղաքում աւելի պակաս թւով լինելով ուրիշ քրիստոնեայ ազգաբնակչութեան թւից՝ երբեմն կարողանում են իրանց ձեռքը դցել քաղաքային գործի ղեկավարութիւնը, — ապա անիրաւացի է ալն դէպքերի համար՝ երբ քաղաքի ազգաբնակչութիւնը մեծ մասամբ կաղմած է հէնց ոչ քրիստոնեաներից:

*
* *

Նոր լուս տեսած ուսանողներն ինքնուրույն կամ թարգմանութեամբ գրքերից արձանագրենք նշանաւորները:

1) Հերբերտ Սպենսերի Փիլիսոփայութիւնը կարճաւոյ, Հովարդ Կոլլինսի, հրատարակութիւն Ծ. Պաւլենկովի, Գինը 2 ուրբլի:

2) Ուշագրութեան հոգեբանութիւնը Շ. Ռիբո, հրատ. Պաւլենկովի, գինն է 40 կոպէկ:

3) Նշանաւոր մարդկանց կենսագրութիւնը, Հրատ. Պաւլենկովի:

Պր. Պաւլենկովը մինչև օրս հրատարակած կը լինի 90—100 կենսագրութիւններ նշանաւոր մարդկանց, որոնց թւումն են թէ գիտնականներ, թէ երաժիշտներ, թէ բանաստեղծներ, թէ հրապարակասոսներ և այլն և այլն, Ամեն մի տետրակը արժէ 25 կոպէկ:

4) Ընդհանուր պատմութիւն, Վերերի թարգմանութիւն Նեվեդոմսկու՝ հատոր XV. մաս առաջին, գինը 5 ուրբլի:

5) Գոյնաւոր լուսանկարչութիւն—գինը 40 կոպէկ, Այս գրքովը խօսում է պրոֆեսոր Լիպպմանի արած գիտի մասին—մի գիտ որը մեծ ապագայ է խոստանում, քանի որ հնարաւորութիւն է տալիս լուսանկարչական ձևով ընդօրինակել սպեկտրի բոլոր գոյները:

6) Զեռնարկ կազմելու և խնամելու գիւղական ուսումնարանների կից աղբիւրներ՝ Վ. Ալեքսանդրովի, գինը 30 կոպէկ:

7) Մեղուն և փեթակը—թարգմանութիւն Լանգստրոտից, գինը 2 ուրբլի 50 կոպէկ:

8) Очерки Гоголевского периода русской литературы. գինը 2 ուրբլի: Այս վերնագրով նոր լուս տեսած գիրքը պարունակում է «Սովրենմեննիկ» ուսւ ամսագրի մէջ 1855—1856 թ. տպած Ն. Գ. Զերնըշևսկու հոչակաւոր խօսածները՝ «արդիւնք են խորին լարզանքին և համակրութեան դէպի ալն ինչ որ աղնիւ, ճշմարիտ և օգտակար էր ուսւ գրականութեան և քննադատութեան մէջ»:

9) Փիլիսոփայութեան պատմութիւնը Զ. Լիււիսի, անգլիերէնից թարգմանութիւն, գինը 3 ուրբլի:

10) Բենեգիկտ Սպինոզայի էտիկա՝ն. թարգմանութիւն լատիներէնից խմբագրութեամբ պրոֆ. Մոդեստովի, գինն է 2 ուրբլի:

11) Հանճար և խելագարութիւն Լոբրոզովի. գինը 1 ուրբլի: Թարգմ. տիկ. Տեախչինովսկի:

12) Պետերբուրգի վիճակագրութիւնը 15 ղեկտեմբերի, 1890 թ. կատարած—որից ի թիւ ալլոց երեւում է որ աղ օրը ուսւ մալրաքաղաքը ունէր 954.400 բնակիչ, որոնցից 512,718 ալր մարդ և 441.682 կինարմատ:

